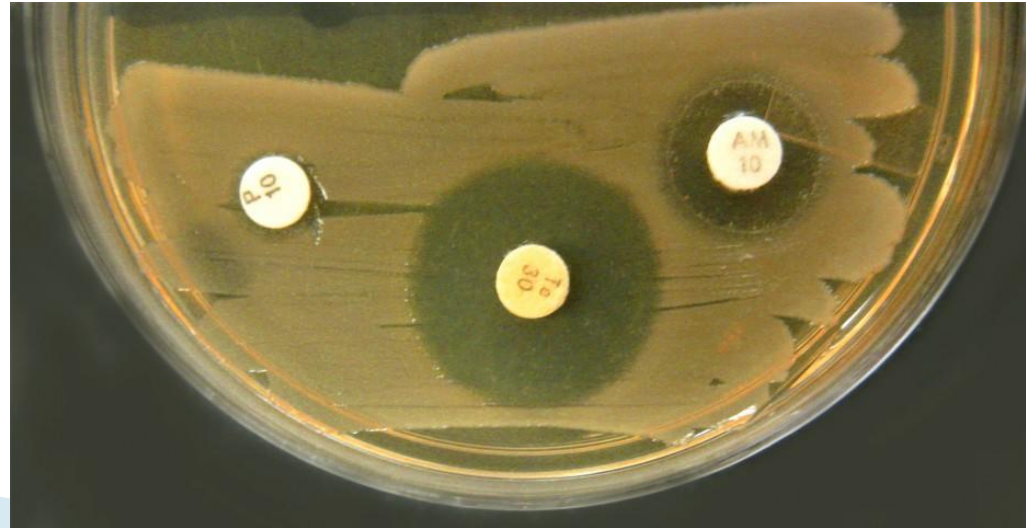

Seente tähtsus

Koostanud: Ülle Irdt

Seente tähtsus

- ▶ Lagundajad (edukalt ka tselluloosi ja ligniini)
 - +Surnud orgaanilist ainet
 - -Ehitisi
- ▶ Toidu riknemine – mükotoksiinide teke
- ▶ Kompostimine
- ▶ Farmaatsiatööstuses –antibiootikumide tootmine

Seente tähtsus

- ▶ Toiduainetetööstuses: hallitusjuustud, salaamivorst, sojakastme tootmiseks
- ▶ Seente toodetud ensüüme kasutatakse veel: maitsetugevdajatena, lõhnaparandajatena, ölle läbipaistvuse suurendamiseks, pesupulbrites, meditsiinis tsüklosporiini tootmiseks

Seente tähtsus

- ▶ **Inimese tervise ohustajatena:**
 - Seenemürgitused
 - Mükotoksikoosid
 - Mükooosid

Seenemürgitused

▶ Mürkseente söömine

▶ Mürgised seened saab jaotada kolme gruppi:

- **1. Surmavalt mürgised seened:**

- Sisaldavad rakumürke, mis põhjustavad suuri kahjustusi maksas ja neerudes. Seente söömine võib lõppeda surmaga.

- **2. Mürgised seened:**

- Sisaldavad närvimürke, mis kahjustavad inimeste kesknärvisüsteemi. Ei ole surmavalt mürgised.

- **3. Seedetrakti ärritavad seened:**

- Sisaldavad erinevaid toksine, mis ärritavad seedetrakti. Toksiinide mõju inimestele on erinev ja ei ole surmav.

- **Lisaks võivad teatud seened põhjustada mürgistust, kui neid tarvitada koos alkoholiga.**

- Euroopas 140 mürgiseent, neist 40 ohtlikult

- Eestis ~200 mürgist seent

- Surmavalt mürgised: valge ja roheline kärbseseen, tore vöödik, jahutanuk

Jahutanuk-surmavalt mürgine

Seenemürgitused

- ▶ Kõik Eestis leiduvad surmavalt mürgised seened on rakumürke sisaldavad seened (välja arvatud tavavahelik).
- ▶ Rakumürgid kahjustavad elusaid rakke ja põhjustavad seetõttu suuri kahjustusi eelkõige maksas ja neerudes. Seenemürgistuse esimesed nähud võivad ilmnedda alles 4–24 tunni möödudes.
- ▶ Esimesteks mürgistuse nähtudeks on kõhuvalu, oksendamine ja kõhulahtisus. Vahepeal võib inimene tunda end juba paranenuna, kuid hiljem ilmnevad haigusnähud taas kui kahjustunud maks ja neerud enam ei toimi.
- ▶ Surmavalt mürgised seened Eestis on valge kärbseseen, roheline kärbseseen, kühmvöödik, tavavahelik, kevadkorgits ja jahutanuk.

<http://www.vet.agri.ee/static/files/878.Murgiseened.pdf>

Seenemürgitused

▶ Amanitiinmürgistus

- Valge ja roheline kärbseseen
- Pikk peiteaeg: 6–24 tundi
- Rakumürk, kahjustab eelkõige maksa ja neere, südamelihast, veresooni ja aju

Valge kärbseseen

Roheline kärbseseen

▶ Orellaniinimürgistus

- Vöödikud Pikk peiteaeg: 2–17 ööpäeva
- Halb enesetunne, oksendamine, kõhulahtisus, janu
- neerukahjustused

tore vöödik

Seenemürgitused

▶ Güromitriinmürgistus

(sarnane amanitiinmürgistusele)

- Kevadkogrits (pärast 2xkupatamist ohutu! Vedelik minema visata!!!)
- Pikk peiteaeg: 6–12(25)tundi
- Kahjustatud maks, neerud, südamelihas

▶ Muskariinmürgistus

- Kuhik–narmasnut
- Närvimürk (180mg)
- Mürgistusnähud ilmnevad kiiresti. 15–30 min
- Pisaravool, süljeeritus
- Higistamine, peavalu, oksendamine, nägemishäired, aeglustunud pulss ja madal vererõhk
 - Vastumürk: atropiin!

Seenemürgitused

▶ Mükoatropiitmürgistus

- (sellist keemilist ainet pole!)
- Panterkärbseseen – surmav!
- Punane kärbseseen (~4kg–surmav)
- Sisaldavad närvimürki (vastupidine toime muskariinile)
- Inimene “kuivab”, südamerütmihäired, krambid, surm

▶ Psilotsibiitmürgistus

- Hallotsinogeenne mürgistus
- Narmasnutt
- Sõnnikuseened
- Hall napsik
- Perek. paljak

Mükotoksikoosid

- ▶ Toiduainetel kasvavate hallitusseente põhjustatud
- ▶ **Aflatoksiinid** – teatud kerahalliku toodetud toksiin – tugevaim kantserogeen looduses!

Mükoosid

- ▶ Pinnamükoosid (nahamükoosid):
 - **Kandidoos ehk kandidomükoos** –(pärmseenetõbi)
 - naha, limaskestade ja siseelundite seentõbi
 - nakatumine puu- või juurvilja, saastunud esemete või nakatunud haigete kaudu
 - Pärmseente kahjustavat toimet tugevdab antibiootikumide pikaajaline kasutamine
 - piiristunud limaskestakahjustused, allergilised lööbed, ulatuslikud nahapõletikud või ekseemid
 - Töolistel, kes puutuvad pidevalt kokku aedviljaga võib see tekkida kutsehaigusena küüntele või sõrmede vahele.

Mükoosid

- ▶ Pinnamükoosid (nahamükoosid):
 - Soor on suu limaskestast ja siseelundest tabav seenhaigus, mis on eriti sage imikutel, kes saavad selle mustade luttide või ema rinnanibu kaudu. Soor meenutab valget piimavahtu.
 - küüneseened

Mükoosid

- ▶ Süvamükoosid
 - Krüptokokkoosi tekitav pärmseenSissehingamisel kops-veri-aju-surm
(paljudel AIDSi haigetel Lõuna-Ameerikas)

Allikad

- ▶ http://www.loodusmuuseum.ee/big_imgs/seened/panterkarbseseen.htm
- ▶ http://www.biologyreference.com/images/biol_02_img0157.jpg
- ▶ <http://www.vet.agri.ee/static/files/878.Murgiseened.pdf>
- ▶ <http://www.hullumaja.com/files/pictures/2011/09/01/UIGUNfFKsD.jpg>
- ▶ http://www.telegram.ee/wp-content/uploads/2013/02/Salami_aka-300x207.jpg
- ▶ <http://seenteolulisus.weebly.com/uploads/1/5/9/1/15911252/9599754.jpg>